

سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴

دفترچه سؤال

تسلط بر نیم سال اول

جمعه

۱۴۰۳/۰۹/۲۳

ماز

گروه آزمایشی علوم تجربی - پایه دوازدهم
آزمون های شبیه ساز امتحانات نهایی ماز - مرحله ۳

مدت پاسخگویی: ۱۷۰ دقیقه

تعداد صفحه: ۱۱

ردیف	درس	تعداد صفحه	زمان پاسخگویی
۱	فارسی	۳	۳۰ دقیقه
۲	عربی، زبان قرآن	۲	۳۰ دقیقه
۳	هویت اجتماعی	۲	۳۰ دقیقه
۴	ریاضی	۲	۴۰ دقیقه
۵	زیست شناسی	۲	۴۰ دقیقه

برای شباهت حداکثری به امتحانات نهایی، صفحه آرایی، فونت و حتی اندازه متن در تمامی آزمون های تشریحی ماز، کاملاً یکسان با استاندارد امتحانات نهایی در نظر گرفته می شود.

حق چاپ و تکثیر سؤالات به هر روش (الکترونیکی و...) پس از برگزاری آزمون برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی تنها با مجوز «گروه ماز» مجاز می باشد و با متخلفین برابر مقررات رفتار می شود.

به دلیل عدم رضایت تیم ماز، هر گونه استفاده غیرقانونی از دفترچه سؤالات و پاسخنامه ماز برای تمامی اشخاص، شرعاً حرام است.

دروس اختصاصی

زیست‌شناسی ۳

فصل ۱، ۲ و ۳
صفحه ۱ تا ۴۶

ریاضی ۳

فصل‌های ۱ و ۲ و فصل ۳
(تا پایان درس اول:
حدب‌ی نهایت)
صفحه ۱ تا ۵۷

دروس عمومی

هویت اجتماعی

درس ۱ تا پایان درس ۴
صفحه ۲ تا ۳۳

عربی ۳

درس ۱ و
متن درس ۲
صفحه ۱ تا ۲۱

فارسی ۳

فصل‌های ۱ و ۲ و فصل ۳
(تا انتهای گنج حکمت)
صفحه ۱۱ تا ۵۳

استراتژی و هدف‌گذاری در آزمون‌های شبیه‌ساز نهایی ماز

اهداف کوتاه مدت:

- رسیدن به بودجه‌بندی آزمون بعد
- یادگیری تشریحی خواندن و تشریحی نوشتن

اهداف میان مدت:

- پیشروی و تسلط بر ۵۰ درصد مباحث نیمسال اول تا آذرماه
- پیشروی و تسلط کامل بر نیمسال اول تا بهمن ماه
- پیشروی و تسلط بر ۵۰ درصد مباحث نیمسال دوم تا ایام نوروز
- پیشروی و تسلط کامل بر نیمسال دوم در اردیبهشت ماه
- تجربه شبیه‌ساز کامل امتحان نهایی در روز قبل از هر امتحان خردادماه

اهداف بلندمدت:

- تبدیل به یک دانش‌آموز حرفه‌ای در امتحان تشریحی و ۲۰ گرفتن
- تسلط بر نحوه تشریحی نوشتن در حد یک مصحح آموزش و پرورش
- تمام اشتباهات احتمالی در امتحان نهایی رو قبل از امتحان نهایی تجربه کنید.

به نام خدا

ساعت شروع	همه رشته‌های نظری	رشته:	تعداد صفحه: ۳	فارسی ۳	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس:
مدت زمان: ۳۰ دقیقه	نام و نام خانوادگی:	۱۴۰۳/۰۹/۲۳	تاریخ آزمون:	دوره دوم متوسطه - دوازدهم	
گروه آموزشی ماز			آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی		
ردیف	سؤالات (پاسخبرگ دارد)	نمره			
۱	<p>قلمرو زبانی (۷ نمره)</p> <p>در کدام گزینه معنی یک واژه نادرست است؟ صحیح آن را بنویسید.</p> <p>الف) بنان: سرانگشت / دینار: سکه طلا / ضماد: زخم ب) قسیم: صاحب جمال / مستور: پوشیده / معجر: سرپوش</p>	۰.۵			
۲	<p>معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.</p> <p>الف) بنشین به یکی کبود اورند ب) چه نیکو گفت با جمشید دستور</p>	۰.۵			
۳	<p>در هر یک از ابیات زیر یک نادرستی املائی دیده می‌شود. صحیح آن‌ها را بنویسید.</p> <p>الف) بگرای چو ازدهای گرزه بخروش چو شرزه شیر ارقند ب) گفت «باید هد زند هشیار مردم، مست را» گفت «هشیاری بیار اینجا کسی هشیار نیست»</p>	۱			
۴	<p>در هر یک از موارد زیر، یک واژه یا گروه کلمه اهمیت املائی ندارد. آن‌ها را مشخص کنید.</p> <p>الف) تریاق / شرحه شرحه / سلانه سلانه / عن قریب / کافور ب) اهل خرد / جمشید جم / بیت‌الجزن / ذوالجلال / طریق انبساط</p>	۱			
۵	<p>با توجه به بیت زیر، درستی یا نادرستی موارد گفته شده را مشخص کنید.</p> <p>«نشاط غربت از دل کی برد حب وطن بیرون به تخت مصرم اما جای در بیت‌الجزن دارم»</p> <p>الف) واژه «غربت» هم‌آوا دارد. (درست / نادرست) ب) جمله «به تخت مصرم» پایه (هسته) یک جمله مرکب است. (درست / نادرست) ج) فعل «برد» مضارع اخباری و «م» در «مصرم» فعل اسنادی است. (درست / نادرست)</p>	۱.۵			
۶	<p>در بیت:</p> <p>«تو قلب فسرده زمینی از درد ورم نموده یک چند»</p> <p>الف) یک ترکیب اضافی بیابید. ب) کدام بخش جمله حذف شده است؟</p>	۱			
۷	<p>نقش واژه «مشت» در کدام گزینه نادرست آمده است؟</p> <p>الف) تو مشت درشت روزگاری (مسند) ب) آن مشت تویی تو ای دماوند (نهاد) ج) نی نی تو نه مشت روزگاری (مسند) د) ای مشت زمین برآسمان شو (منادا)</p>	۰.۵			
۸	<p>با توجه به بیت:</p> <p>«روزها گر رفت، گو رو باک نیست تو بمان ای آنکه جز تو پاک نیست»</p> <p>الف) بیت چند جمله دارد؟ ب) نوع فعل جمله سوم چیست؟</p>	۱			

به نام خدا

ساعت شروع	همه رشته‌های نظری	رشته:	تعداد صفحه: ۳	فارسی ۳	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس:
مدت زمان: ۳۰ دقیقه	نام و نام خانوادگی:	۱۴۰۳/۰۹/۲۳	تاریخ آزمون:	دوره دوم متوسطه - دوازدهم	

گروه آموزشی ماز

آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی

ردیف	سؤالات (پاسخبرگ دارد)	نمره
	قلمرو ادبی (۵ نمره)	
۹	نام آرایه هر یک از موارد مشخص شده را بنویسید. الف) با شیر سپهر بسته پیمان ب) گفت «آگه نیستی کز سر در افتادت کلاه» با اختر سعد کرده پیوندد گفت «در سر عقل باید، بی کلاهی عار نیست»	۱
۱۰	به پرسش‌های زیر پاسخ دهید. الف) شاعر در بیت «تا چشم بشر نبیندت روی / بنهفته به ابر چهر دلبنده» چه دلیل شاعرانه‌ای برای پنهان شدن کوه دماوند در میان ابر آورده است؟ ب) آرایه مشترک واژه‌های مشخص شده در عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده» و بیت «پنهان مکن آتش درون را / زین سوخته جان شنو یکی پند» چیست؟	۱
۱۱	در کدام بیت شاعر از «اسلوب معادله» بهره گرفته است؟ دلیل خود را بنویسید. الف) مستمع صاحب سخن را بر سر کار آورد ب) زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر غنچه خاموش بلبل را به گفتار آورد بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست	۱
۱۲	به هر یک از موارد زیر به درستی پاسخ دهید. الف) شعر «دماوندیه» سروده کیست؟ ب) پدیدآورنده کتاب «قصه شیرین فرهاد» (عیسی سلمانی لطف‌آبادی / احمد عربلو) است.	۱
۱۳	مصراع دوم بیت زیر را به شکل صحیح کامل نمایید. وجه خدا اگر شودت منظر نظر	۰.۵
۱۴	در بیت زیر بعضی از کلمات جابه‌جا شده است. شکل صحیح بیت را بازنویسی کنید. یک دم غریق بحر خدا شو مبر گمان کز هفت آب بحر به یک موی تر شوی	۰.۵
	قلمرو فکری (۸ نمره)	
۱۵	مفهوم هر یک از ابیات زیر را بنویسید. الف) گفت «نزدیک است والی را سرای آنجا شویم» ب) دلا خموشی چرا؟ چو خم نجوشی چرا؟ گفت «والی از کجا در خانه خمار نیست؟» برون شد از پرده راز، تو پرده پوشی چرا؟	۱
۱۶	مفهوم مشترک ابیات زیر چیست؟ الف) هر کسی از ظن خود شد یار من ب) در ره عشق نشد کس به یقین محرم راز از درون من نجست اسرار من هر کسی بر حسب فکر گمانی دارد	۱
۱۷	مفاهیم «کمال‌بخشی عشق، پرهیز از ریاکاری، بیگانه ستیزی» از کدام یک از ابیات زیر استنباط می‌شود؟ الف) دور شو از برم ای واعظ و بیهوده مگوی ب) خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد ج) گر نور عشق حق به دل و جان او فتد من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم زاشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الجزن است بالله کز آفتاب فلک خوبتر شوی	۱.۵

به نام خدا

ساعت شروع	همه رشته‌های نظری	رشته:	تعداد صفحه: ۳	فارسی ۳	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس:
مدت زمان: ۳۰ دقیقه	نام و نام خانوادگی:	۱۴۰۳/۰۹/۲۳	تاریخ آزمون:	دوره دوم متوسطه - دوازدهم	

گروه آموزشی ماز

آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی

ردیف	سؤالات (پاسخبرگ دارد)	نمره
۱۸	منظور شاعر از قسمت مشخص شده چیست؟ ای مادر سرسپید بشنو این پند سیاه‌بخت فرزند	۰.۵
۱۹	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید. الف) اطفال شاخ را به قدومِ موسمِ ربیع، کلاه شکوفه بر سر نهاده. ب) واصفان حلیهٔ جمالش به تحیّر منسوب. ج) به خاطر داشتیم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیهٔ اصحاب را. د) در پیشگاه اهل خرد نیست محترم هر کس که فکر جامعه را محترم نداشت ه) زین بی‌خردان سفله بستان داد دل خردم خردم‌نند و) محرم این هوش جز بی‌هوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست	۴
۲۰	«موفق باشید»	

به نام خدا

ساعت شروع:	همه رشته‌های نظری	رشته:	تعداد صفحه: ۲	فارسی ۳	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس:
مدت زمان: ۳۰ دقیقه	۱۴۰۳/۰۹/۲۳	تاریخ آزمون:	دوره دوم متوسطه - دوازدهم		نام و نام خانوادگی:
نمره	پاسخبرگ				ردیف

پاسخ‌های خود را در محل‌های تعیین شده به صورت دقیق، خوش خط و مرتب وارد کنید.

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۰.۵	.....	۱
۰.۵	..... (ب) ..... (الف)	۲
۱	..... (ب) ..... (الف)	۳
۱	..... (ب) ..... (الف)	۴
۱.۵	..... (ج) ..... (ب) ..... (الف)	۵
۱	..... (ب) ..... (الف)	۶
۰.۵	.....	۷
۱	..... (ب) ..... (الف)	۸

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۱	..... (ب) ..... (الف)	۹
۱	..... (ب) ..... (الف)	۱۰
۱	.....	۱۱
۱	..... (ب) ..... (الف)	۱۲

به نام خدا

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۳	تعداد صفحه: ۲	رشته: همه رشته‌های نظری	ساعت شروع:
نام و نام خانوادگی:	دوره دوم متوسطه - دوازدهم	تاریخ آزمون: ۱۴۰۳/۰۹/۲۳	مدت زمان: ۳۰ دقیقه

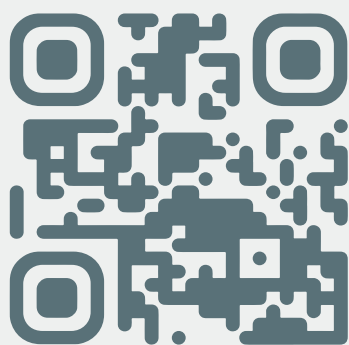
ردیف	پاسخبرگ	نمره
پاسخ‌های خود را در محل‌های تعیین شده به صورت دقیق، خوش خط و مرتب وارد کنید.		

۱۳	.....	۰.۵
۱۴	.....	۰.۵

قلمرو فکری (۸ نمره)

۱۵	الف) ..... ب)	۱
۱۶	.....	۱
۱۷	الف) ..... ب) ..... ج)	۱.۵
۱۸	.....	۰.۵
۱۹	الف) ..... ب) ..... ج) ..... د) ..... ه) ..... و)	۴
	موفق باشید	۲۰

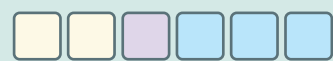

سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴

دفترچه پاسخ

تسلط بر نیم سال اول

جمعه

۱۴۰۳/۰۹/۲۳

ماز

گروه آزمایشی علوم تجربی - پایه دوازدهم
آزمون های شبیه ساز امتحانات نهایی ماز - مرحله ۳

ویراستاری	مسئول درس	درس
علیرضا جعفری	حسن وسگری - فاطمه عباسی	فارسی
کیارش پور مهدی - مریم آقایی	هاله کریمی - محمدعلی تابانفر	عربی، زبان قرآن
سعید ستودمهر - عرفان شهر آئینی	زهرا ظلم خانی	هویت اجتماعی
حمیدرضا ولی پور - نرجس تیمناک احسان بهروزپور	محدثه شیخعلی - سیدجواد نظری	ریاضی
شهیده رستمی - رضاخازن	فرزین فردوسی	زیست شناسی

برای شباهت حداکثری به امتحانات نهایی، صفحه آرابی، فونت و حتی اندازه متن در تمامی آزمون های تشریحی ماز، کاملاً یکسان با استاندارد امتحانات نهایی در نظر گرفته می شود.

حق چاپ و تکثیر سؤالات به هر روش (الکترونیکی و...) پس از برگزاری آزمون برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی تنها با مجوز «گروه ماز» مجاز می باشد و با متخلفین برابر مقررات رفتار می شود.

به دلیل عدم رضایت تیم ماز، هرگونه استفاده غیرقانونی از دفترچه سؤالات و پاسخنامه ماز برای تمامی اشخاص، شرعاً حرام است.

راهنمای پاسخنامه برای بچه‌های مازی!

مصصح شو:

پاسخ دقیق سؤال این‌جا میاد و اسمش روشه: «مصصح شو»، می‌خواد شما رو به یه مصصح حرفه‌ای و دقیق تبدیل کنه که بدونین موقع ارزیابی جواب‌هاتون باید حواستون به چی باشه تا توی آزمون‌های بعدی دقیق‌تر عمل کنین. اگه جواب یه سؤال رو بشه به شکل‌های مختلف بیان کرد، اون هم، این‌جا بهتون گفتیم.

بررسی دقیق‌تر:

اگه پاسخ کوتاه به سؤال کافی نباشه تا ببینین چطوری باید به جواب برسین، توی این بخش با بررسی دقیق‌تر جواب، سؤال رو براتون توضیح دادیم.

نقشه نهایی:

امتحان نهایی قوانین و قواعد خاص خودش رو داره؛ شما باید بدونین تیپ‌های رایج سؤال‌های امتحان نهایی چیه و باید چطوری بهش جواب بدین. این کادر، مشاوره حرفه‌ای ماست به شما تا فوت و فن‌های امتحان نهایی رو یاد بگیرین.

۲۰ شو:

توی «۲۰ شو»، مبحث هر سؤال رو براتون مرور یا جمع‌بندی کردیم؛ «۲۰ شو» و درسنامه‌هاش دقیقاً فاصله بین نمره خوب و نمره ۲۰ رو براتون پر می‌کنه.

نکته طلایی:

با وجود «۲۰ شو»، که کلی درسنامه مفصل داره، باز هم اگه نکته مهم و مفیدی بود، توی این کادر براتون آوردیم.

راهنمای تصحیح آزمون شبهه ساز نهایی درس: فارسی ۳	رشته: همه رشته های نظری
دوره دوم متوسطه - دوازدهم	تاریخ آزمون: ۱۴۰۳/۰۹/۲۳
ساعت شروع:	مدت زمان: ۳۰ دقیقه

آزمون شبهه ساز امتحان نهایی گروه آموزشی ماز

ردیف	راهنمای تصحیح	نمره																		
۱	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: ضما: مرهم (انتخاب گزینه درست ۰/۲۵ معنی صحیح ۰/۲۵)</p> <p>نقشه نهایی</p> <p>یک تیپ از سؤالات در معنی لغت به این شکل است که در دو گزینه، تعدادی لغت همراه با معنی آن ها آورده می شود که یک یا دو معنی آن واژه ها نادرست است. طراح در این گونه سؤالات، برای فریب دانش آموزان شیوه های مختلفی را به کار می برد. که به دو مورد آن اشاره می شود:</p> <p>۱. گاهی از شیوه تضاد معنی استفاده می کند. مثلاً در همین سؤال، ضما به معنی مرهم است؛ اما طراح از تضاد آن یعنی؛ زخم استفاده کرده است یا افراط به معنی زیاده روی و تفریط به معنی کوتاهی است. معمولاً در چنین مواردی، معنی تضاد آن دانش آموز را به دردمس می اندازد.</p> <p>۲. گاهی هم معنای یک واژه را از نظر دستوری تغییر می دهند. مثلاً در همین سؤال، مستور به معنی پوشیده است. طراح می توانست آن را به صورت مصدر (پوشیدن) یا صفت فاعلی (پوشاننده) به کار ببرد. در سؤالات نهایی حتی بخش های به ظاهر ساده مثل لغات هم می تواند برای دانش آموز دردمس ساز شود. پس با دقت به این نکات توجه کنید.</p>	۰.۵																		
۲	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: تخت پادشاهی (۰/۲۵) ب: وزیر (۰/۲۵)</p> <p>نقشه نهایی</p> <p>الف: با آن که واژه «اورند» در واژه نامه پایان کتاب نیست؛ اما چند بار تاکنون در آزمون های نهایی از آن در بخش لغت سؤال طرح شده است. مثلاً در آزمون خرداد ۱۴۰۳ از این واژه به این صورت سؤال آمده است:</p> <p>کدام واژه جزء معانی کلمه مشخص شده نیست: اورند - آونگ - سربر - اورنگ - تخت پادشاهی</p> <p>در قلمرو زبانی درس پنجم (دماوندیه) از دانش آموز خواسته شده است که معادل معنایی واژه مشخص شده در مصراع «سربر ملک عطا داد کردگار تو را» را در متن درس بیابید که با توجه به معنی اورند درمی یابیم که سربر و اورند هم معنی اند. بنابراین در قلمرو زبانی هر درس اگر واژه های آمده است که معنای آن یا معادل معنایی آن را در متن درس از شما خواسته باشد، احتمال طرح سؤال از آن در بخش لغت در آزمون های نهایی وجود دارد.</p> <p>ب: در زبان فارسی واژگانی وجود دارد که کاربرد آن بیش از یک معنی است. اغلب این واژگان در گذشته به کار می رفتند و امروزه کاربردی ندارند. اگر بخواهیم به معنی آن در یک جمله پی ببریم، باید به روابط معنایی آن با دیگر واژه ها دقت کرد. یکی از این واژه ها «دستور» است که در درس ششم به آن اشاره شده است. معمولاً در آزمون های نهایی از این واژه سؤال طرح خواهد شد. در آزمون نهایی خرداد ۱۴۰۱ سؤالی از این بخش آمده بود:</p> <p>معنی واژه «دستور» در بیت زیر با معنی آن در کدام گزینه یکسان است؟ (خرداد ۱۴۰۱)</p> <p>«چه نیکو گفت با جمشید دستور ۱) گر ایدونک دستور باشد کنون ۲) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست ۳) به دستور فرمود تا ساروان ۴) بر مصطفی بهر رخصت دوید»</p> <p>پاسخ: گزینه ۳</p> <p>این واژه در گذشته به معنای وزیر یا مشاور به کار می رفت. در شاهنامه فردوسی بارها به این واژه اشاره شده است. اما امروزه این واژه کاربرد گذشته خود را از دست داده و به معنای اجازه یا فرمان است.</p>	۰.۵																		
<p>۲۰ شو: معنای تعدادی از واژه های مهم درس پنجم و ششم در این بخش آورده می شود که با دقت آن ها را به خاطر بسپارید:</p> <p>لغات مهم درس پنجم</p> <table border="0"> <tr> <td>آوند: آویزان، آویخته</td> <td>ارغند: خشمگین و قهرآلود</td> </tr> <tr> <td>سفله: فرومایه، بدسرشت</td> <td>شرزه: خشمگین، غضبناک</td> </tr> <tr> <td>کله خود: کلاه خود، کلاه فلزی که در جنگ بر سر می گذارند.</td> <td>نحس: شوم، بدئمن</td> </tr> <tr> <td>معجر: سرپوش، روسری</td> <td></td> </tr> </table> <p>لغات مهم درس ششم</p> <table border="0"> <tr> <td>بی گاه شدن: فرارسیدن هنگام غروب یا شب</td> <td>پرد: در اصطلاح موسیقی یعنی آهنگ و نغمه های مرتب، حجاب</td> </tr> <tr> <td>تریاق: پادزهر، ضد زهر</td> <td>دمساز: مونس، همراز، درد آشنا</td> </tr> <tr> <td>شرحه شرحه: پاره پاره</td> <td>سور: جشن</td> </tr> <tr> <td>مستور: پوشیده و پنهان</td> <td>مستغرق: مجذوب، شیفته</td> </tr> <tr> <td></td> <td>مستمع: شنونده</td> </tr> </table>			آوند: آویزان، آویخته	ارغند: خشمگین و قهرآلود	سفله: فرومایه، بدسرشت	شرزه: خشمگین، غضبناک	کله خود: کلاه خود، کلاه فلزی که در جنگ بر سر می گذارند.	نحس: شوم، بدئمن	معجر: سرپوش، روسری		بی گاه شدن: فرارسیدن هنگام غروب یا شب	پرد: در اصطلاح موسیقی یعنی آهنگ و نغمه های مرتب، حجاب	تریاق: پادزهر، ضد زهر	دمساز: مونس، همراز، درد آشنا	شرحه شرحه: پاره پاره	سور: جشن	مستور: پوشیده و پنهان	مستغرق: مجذوب، شیفته		مستمع: شنونده
آوند: آویزان، آویخته	ارغند: خشمگین و قهرآلود																			
سفله: فرومایه، بدسرشت	شرزه: خشمگین، غضبناک																			
کله خود: کلاه خود، کلاه فلزی که در جنگ بر سر می گذارند.	نحس: شوم، بدئمن																			
معجر: سرپوش، روسری																				
بی گاه شدن: فرارسیدن هنگام غروب یا شب	پرد: در اصطلاح موسیقی یعنی آهنگ و نغمه های مرتب، حجاب																			
تریاق: پادزهر، ضد زهر	دمساز: مونس، همراز، درد آشنا																			
شرحه شرحه: پاره پاره	سور: جشن																			
مستور: پوشیده و پنهان	مستغرق: مجذوب، شیفته																			
	مستمع: شنونده																			

مصحح شو:

الف: ارغند - ارغند (۰/۵)   ب: هد - حد (۰/۵)

نقشه نهایی

در این تیب از سؤالات، اغلب واژه‌هایی انتخاب می‌شوند که یا اهمیت املائی دارند یا جزو واژه‌های هم‌آوا محسوب می‌شوند. بهتر است واژه‌های مهم املائی هر درس را برای خود فهرست‌وار تهیه کنید و در طول سال تحصیلی، آن‌ها را به‌دقت بخوانید.

۱

۳

۲۰ شو: لغات مهم املائی درس‌های پنجم و ششم

درس پنجم

کله‌خود/ دم ستوران/ مردم نحس/ شیر سپهر/ اختر سعد/ آوند/ ضربتی چند/ قلب فسرده/ ضماد و مرهم/ معجر/ ازدهای گرز/ شیر ارغند/ شرزه/ اساس تزویر/ بی‌خردان سفله/ سریر ملک/ مین‌گذاری/ عن‌قرب/ مواضع عراقی‌ها/ سلانه سلانه/ علف و خار/ افسار الاغ

درس ششم

شرحه‌شرحه/ فراق و جدایی/ اصل و وصل/ طنّ و گمان/ اسرار و رازها/ مستور/ زهر و تریاق/ دمساز و مشتاق/ حدیث/ معکوس/ مستمع و شنونده/ برحسب/ تجلی و قرب/ مستغرق

مصحح شو:

الف: کافور (۰/۵)   ب: جمشید جم (۰/۵)

۲۰ شو: گروه‌های شش‌گانه گزینش املائی (اهمیت املائی) عبارت‌اند از:

۱. ا / ع = (ارتفاعات - استقرار)، (عمارت - عملیات)
۲. ت / ط = (ستوران - نهفته)، (طبیعت - طربناک)
۳. ث / س / ص = (ثابت‌قدم - ثمربخش)، (سعد - سپهر)، (صداقت - صدر)
۴. ح / ه = (بحر - محتسب)، (اهریمن - پنهان)
۵. ذ / ز / ض / ظ = (دزه - لذیذ) (آواز - تزویر)، (ضربت - نبض)، (وظیفه - ظلمت)
۶. غ / ق = (غریق - غرامت)، (موافق - حقایق)

۱

۴

مصحح شو:

الف: درست (۰/۵)   ب: نادرست (۰/۵)   ج: درست (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

الف: غربت (دوری) هم‌آوای قربت (نزدیکی) است.

ب: «اما» حرف ربط هم‌پایه‌ساز است و جمله مرکب نمی‌سازد. بنابراین در بیت موردنظر جملات پایه و پیرو نداریم.

ج: اگر مصراع اول را معنی کنیم، فعل «برد» تبدیل به «می‌برد» می‌شود. بنابراین فعل مضارع اخباری است. در گذشته گاهی «می» از ابتدای فعل مضارع اخباری حذف می‌شد.

«به تخت مصرم» یعنی بر تخت مصر هستم که «-م» مخفف فعل اسنادی است.

۲۰ شو

برای پیوند دادن جملات به هم، به حروفی نیازمندیم که به آن‌ها «حروف ربط یا پیوند» می‌گوییم.

حروف ربط (پیوند) دو نوع هستند: ۱. پیوند وابسته‌ساز   ۲. پیوند هم‌پایه‌ساز

۱.۵

۵

۱. پیوندهای وابسته‌ساز که جمله‌های مرکب را پدید می‌آورند عبارت‌اند از: که، تا، اگر، اگرچه، چون، وقتی، وقتی‌که، زیرا، زیرا که و...

- عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را
- دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را
- تا چشم بشر نبیند روی
- بنهفته به ابر چهر دلیند

هر جمله مرکب از یک جمله به‌عنوان هسته (پایه) و یک یا چند جمله وابسته (پیرو) تشکیل می‌شود. جمله‌ای که در آن، حرف پیوند (ربط) وابسته‌ساز وجود دارد، جمله وابسته است؛ مثلاً «عشق چون آید» جمله وابسته و «برد هوش دل فرزانه را» جمله هسته است.

نکته: گاهی حرف ربط وابسته‌ساز به کلمه دیگری ترکیب می‌شود یا مخفف آن در جمله به کار می‌رود. هنگام تشخیص این حروف، باید به این نکته دقت کرد. مثل: کاو (که او)، کز (که از)، کان (که آن)، کاین (که این)، ار (اگر)، گر (اگر)، ور (و اگر)

- مرغان قفس را المی باشد و شوقی
- کان مرغ نداند که گرفتار نباشد
- امروز یقین شد که تو محبوب جهانی
- کز عالم جان این همه دل با تو روان شد

۲. حروف پیوند هم‌پایه‌ساز عبارت‌اند از: و، یا، اما، ولی، لیک

- خوش است نام تو بردن ولی دریغ بود
- در این سخن که بخواهند برد دست‌به‌دست
- تن ز جان و جان ز تن مستور نیست
- لیک کس را دید جان دستور نیست

نکته مهم: در جملاتی که حروف پیوند هم‌پایه‌ساز وجود دارد، هسته و وابسته (پایه و پیرو) نداریم.

انواع «م»

۱. «مخفف فعل اسنادی» که به جای فعل «هستم» می‌نشیند. مثل:
  - چون رود امیدوارم، بی‌تابم و بی‌قرارم (چون رود امیدوار هستم، بی‌تاب هستم و بی‌قرار هستم)
۲. شناسه فعل: در این حالت «م» به فعل می‌چسبد و اول شخص معنا می‌شود.
  - هفت از باد سحر می‌طیلم گر ببرد
  - خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است
  - در این بیت «م» در انتهای فعل «می‌طیلم» شناسه است؛ زیرا فعل، اول شخص معنا می‌شود: من می‌طیلم.
۳. ضمیر پیوسته: اگر «م» به اسم، حرف یا فعل بچسبد، می‌تواند ضمیر پیوسته باشد؛ اما به هیچ وجه شناسه نخواهد بود.
  - باز آ که در هوایت خاموشی جنونم
  - فریادها برانگیخت در سنگ کوهساران
  - «م» در این بیت ضمیر پیوسته است. (خاموشی جنون من)
  - اگر «م» به فعل بچسبد و فعل اول شخص معنا نگردد، حتماً «م» ضمیر پیوسته است:
    - یکی عابد از پارسایان کوی
    - همی شستن آموختم دست و روی
    - در این بیت «م» در «آموختم» نقش دستوری متمم دارد. (شستن دست و روی را به من آموخت.)

فعل مضارع به سه دسته تقسیم می‌شود:

۱. مضارع اخباری: می + بن مضارع + شناسه

- زهره سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت
- کس ندارد ذوق مستی می‌گساران را چه شد؟
- در گذشته برای ساخت مضارع اخباری از روش «بن مضارع + شناسه» هم استفاده می‌شد:
- لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید
- می‌گوید
- بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟
- می‌کنی

نکته: فعل‌های «است»، «هست» و «نیست» مضارع اخباری هستند.

- گفت والی از کجا در خانه خمار نیست؟
- گر در سرت هوای وصال است حافظا

۲. مضارع التزامی: ب + بن مضارع + شناسه

- سخنی که نیست طاقت که ز خویشتن بیوشم
- به کدام دوست گویم که محلّ راز باشد
- در گذشته گاهی مضارع التزامی بدون نشانه (ب) به کار می‌رفت که باید از روی معنی جمله به آن پی‌برد.
- گر نور عشق حق به دل و جانست اوفتد
- بیفتد
- خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد
- بشود

۳. مضارع مستمر: دارم، داری، دارد، داریم، دارید، دارند + مضارع اخباری

از شوق شنیدن این خبر، دارم بال می‌زنم ← دارم می‌زنم

مصحح شو:

الف: قلب زمین (۰/۵)   ب: فعل کمکی و شناسه «ای» بعد از نموده (۰/۵)

نقشه طلایی

گاهی فعل کمکی در فعل‌های ماضی نقلی، ماضی بعید و ماضی التزامی حذف می‌شود.

از آنجا که حذف فعل در درس «دماوندیه» زیاد است، همه حذف‌ها را در این بخش تحلیل می‌کنیم:

- ای دیو سپید پای در بند
- از سیم به سر یکی کله‌خود
- تا چشم بشر نبیندت روی
- با شیر سپهر بسته پیمان
- تو قلب فسرده زمینی
- گر آتش دل نهفته داری
- ای مادر سرسپید، بشنو
- ای گنبد گیتی ای دماوند ← همیشه در منادا حذف فعل به قرینه معنایی وجود دارد.
- ز آهن به میان یکی کمر بند ← حذف فعل «دارد» در پایان مصراع اول و دوم به قرینه معنایی
- بنهفته به ابر، چهر دل بند ← حذف «ای» در «بنهفته» (فعل ماضی نقلی)
- با اختر سعد کرده پیوند ← حذف «ای» در فعل‌های ماضی نقلی «بسته و کرده» به قرینه معنایی
- از درد، ورم نموده یک چند ← حذف فعل کمکی (ای) در «نموده» به قرینه معنایی
- سوزد جانست، به جانست سوگند ← حذف فعل «می‌خورم» بعد از «به جانست سوگند» به قرینه معنایی
- این پند سیاه‌بخت فرزند ← حذف فعل در منادا به قرینه معنایی

۲۰ شو: گروه اسمی و ترکیب‌های اضافی و وصفی

- یک گروه اسمی از یک «هسته» و یک یا چند «وابسته» تشکیل شده است.
- وابسته‌ها دو گونه‌اند: بعضی از وابسته‌ها قبل از هسته قرار می‌گیرند که به آن‌ها «وابسته‌های پیشین» می‌گویند و بعضی‌ها بعد از هسته می‌آیند که آن‌ها را «وابسته‌های پسین» می‌نامند. صفت‌ها هم وابسته پیشین و هم پسین هستند و مضاف‌الیه جزو وابسته‌های پسین است.
- اگر بعد از اسمی نقش‌نمای کسره بیاید، کلمه بعد از آن صفت یا مضاف‌الیه است. مجموع مضاف و مضاف‌الیه را «ترکیب اضافی» می‌گویند.
- در دفتر زمانه فتد نامش از قلم
- هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت
- گر در سرت هوای وصال است حافظا
- باید که خاک درگه اهل هنر شوی

	<p>• اگر یک صفت بعد از یک اسم بیاید و بین شان کسره قرار گیرد، صفت بیانی است و به مجموع آن‌ها «ترکیب وصفی» می‌گویند.</p> <p>داد دل مردم خردمند</p> <p>زین بی‌خردان سفله بستان</p> <p>گویند روی سرخ تو سعدی چه زرد کرد؟</p> <p>اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم</p> <p>گاهی بین ترکیب اضافی یا بعد از آن، یک صفت بیانی قرار می‌گیرد. در این حالت با دو ترکیب وصفی و اضافی روبرویم. مثلاً:</p> <p>قلب فسرده زمینی: قلب فسرده: ترکیب وصفی</p> <p>قلب زمین: ترکیب اضافی</p> <p>تو مشت درشت روزگاری: مشت درشت: ترکیب وصفی</p> <p>مشت روزگار: ترکیب اضافی</p> <p>داد دل مردم خردمند: داد دل: ترکیب اضافی</p> <p>مردم خردمند: ترکیب وصفی</p>
۰.۵	<p>مصحح شو:</p> <p>«ب» (۰/۵)</p> <p>واژه «مشت» در گزینه «ب»، «مسند» است و شاعر از شیوه بلاغی بهره گرفته است.</p> <p>بررسی دقیق‌تر</p> <p>الف. تو مشت درشت روزگار هستی: مسند ب. تو آن مشت هستی: مسند ج. تو مشت روزگار نیستی: مسند د. ای مشت زمین: منادا</p>
۱	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: هفت جمله (۰/۵) ب: فعل امر (۰/۵)</p> <p>بررسی دقیق‌تر:</p> <p>الف: تعداد جمله: روزها گر رفت / گو / رو / باک نیست / تو بمان / ای آنکه / جز تو پاک نیست</p> <p>ب: «رو» جمله سوم است. فعل امر از مصدر «رفتن» است.</p> <p>۲۰ شو: برای شمارش تعداد جمله به موارد زیر توجه کنید:</p> <p>۱. هر فعل بیانگر یک جمله است. مثلاً بیت:</p> <p>آن کسی را که در این ملک سلیمان کردیم ملت امروز یقین کرد که او اهرمن است</p> <p>سه فعل «کردیم»، «کرد» و «است» بیانگر این نکته است که این بیت سه جمله دارد.</p> <p>یا بیت:</p> <p>در پیشگاه اهل خرد نیست محترم هر کس که فکر جامعه را محترم نداشت</p> <p>دو جمله دارد؛ زیرا دو فعل «نیست» و «نداشت» در بیت دیده می‌شود.</p> <p>۲. فعل‌هایی را که به قرینه لفظی و معنایی حذف می‌شوند، باید یک جمله در نظر گرفت.</p> <p>زلف او دام است و خالش دانه آن دام و من بر امید دانه‌ای افتاده‌ام در دام دوست</p> <p>در این بیت، دو فعل «است» و «افتاده‌ام» وجود دارد. پس با دو جمله روبرویم؛ اما با کمی دقت متوجه می‌شویم که فعل «است» بعد از «دام» به قرینه لفظی حذف شده است. (خالش دانه آن دام است)؛ پس این بیت سه جمله دارد.</p> <p>۳. منادا یک جمله است، حتی اگر حذف شده باشد.</p> <p>ای مشت زمین بر آسمان شو بر وی بنواز ضربتی چند</p> <p>بیت سه جمله دارد.</p> <p>گاهی منادا محذوف است که حرف ندا در تشخیص منادای محذوف راهگشاست. در بیت زیر، منادا بعد از حرف ندا در آغاز بیت حذف شده است:</p> <p>ای مهربان‌تر از برگ، در بوسه‌های باران بیداری ستاره در چشم جویباران</p> <p>۴. شبه‌جمله‌ها یک جمله‌اند. مثلاً در بیت زیر، واژه «آه» یک جمله است:</p> <p>زیر لب خنده‌زان گفت که دیوانه کیست؟</p> <p>گفتم آه از دل دیوانه حافظ بی‌تو</p>
۱	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: استعاره (۰/۵) ب: کنایه (۰/۵)</p> <p>بررسی دقیق‌تر:</p> <p>الف: شیر سپهر استعاره از خورشید است. شاعر در این بیت در توصیف ارتفاع بلند کوه دماوند ادعا می‌کند که با خورشید و سیاره مشتری (اختر سعد) پیوند بسته است. (البته شیر می‌تواند مجاز به علاقه محلیه از خورشید هم باشد.)</p> <p>ب: کلاه از سر افتادن کنایه از بی‌تعادلی است. این بیت از شعر «مست و هشیار» پروین اعتصامی انتخاب شده است. در قدیم چون مردم کلاه بر سر می‌گذاشتند، هنگام مستی، از سرشان می‌افتاد. کم‌کم کلاه از سرافتادن به کنایه‌ای از مستی و بی‌تعادلی تبدیل شد.</p> <p>۲۰ شو: استعاره و انواع آن</p> <p>استعاره همان تشبیه است که «مشبه» یا «مشبه‌به» آن ذکر می‌شود.</p> <p>• ما ز آغاز و ز انجام جهان بی‌خبریم اول و آخر این‌کهنه کتاب افتاده است</p>

«کنه کتاب» استعاره از جهان است. جهان (مشبه) به کتاب (مشبهه) تشبیه شده است. شاعر مشبه را حذف کرده و مشبه به را در بیت آورده است. ما باید مشبه را حدس بزنیم تا بتوانیم مفهوم استعاره را دریابیم.

نوع دیگری از استعاره، همه ارکان تشبیه حذف می‌شود و تنها مشبه باقی می‌ماند؛ اما برای اینکه مخاطب متوجه این استعاره شود، یکی از ویژگی‌های مشبه به هم در جمله می‌آید.

• مهرش به جان می‌کاشتم تا بر دهد مهر و وفا
 دردش به دل می‌داشتم کآخر دواى من شود
 مهر کاشتنی نیست. مهر به درخت تشبیه شده است؛ اما شاعر کاشتن را که ویژگی درخت است، به‌عنوان قرینه در بیت آورده است.
 از آن جا که درس پنجم از نظر آرایه استعاره بسیار مهم است و اغلب از آن در آزمون‌های نهایی سؤال طرح می‌شود، به همه استعاره‌های موجود در این درس اشاره می‌شود:

- ای دیو سپید پای در بند
- دیو سپید: استعاره از کوه دماوند
- از سیم به سر یکی گله شود
- سیم: استعاره از برف
- تا وارهی از دم ستوران
- ستوران: استعاره از انسان‌های کم‌فهم و نادان
- با شیر سپهر بسته پیمان
- شیر سپهر: استعاره از خورشید
- چون گشت زمین ز جور گردون
- جور گردون: تشخیص و استعاره
- تو مشیت درشت روزگاری
- مشیت روزگار: استعاره و تشخیص
- ای مشیت زمین بر آسمان شو
- مشیت زمین: استعاره و تشخیص
- تو قلب فسرده زمینی
- قلب زمین: استعاره و تشخیص
- تا درد و ورم فرونشیند
- ورم: استعاره از برآمدگی کوه
- شو منفجر ای دل زمانه
- دل زمانه: استعاره از دماوند / تشخیص
- پنهان مکن آتش درون را
- آتش: استعاره از خشم
- گر آتش دل نهفته داری
- آتش: استعاره از خشم و اعتراض
- ای مادر سرسپید، بشنو
- مادر سرسپید: استعاره از دماوند / فرزند استعاره از شاعر
- برکش ز سر این سپید معجر
- سپیدمعجر: استعاره از برف
- برگن ز بن این بنا که باید
- این بنا: استعاره از ظلم و ستم

۲۰ شو: کنایه

کنایه در لغت به معنای «پوشیده سخن گفتن» است؛ اما در اصطلاح ادبی، واژه یا عبارتی است که دارای دو معنی دور و نزدیک باشد و مراد گوینده معنای ظاهری و نزدیک آن نباشد.

۲۰ شو: برخی از کنایه‌های مهم درس‌های اول تا ششم

<p>عذر به درگاه خدا آوردن: توبه کردن</p> <p>دامن از دست رفتن: بی‌اختیار شدن</p> <p>دست از چیزی شستن: ترک کردن</p> <p>کم از کفن بودن: بی‌ارزش شدن</p> <p>جیب از مال تهی بودن: تنگدستی</p> <p>سوخته جان: دردمند</p> <p>بی‌گاه شدن روزها: کنایه از سپری شدن عمر</p> <p>خام: کنایه از بی‌تجربه</p>	<p>پرده دریدن: بی‌آبرو کردن یا آشکار شدن</p> <p>سر به جیب فروبردن: تفکر کردن</p> <p>کلاه از سر افتادن: تعادل نداشتن</p> <p>غرقه به خون شدن: به شهادت رسیدن</p> <p>نام از قلم افتادن: فراموش شدن</p> <p>جام از می تهی بودن: اندوهگین بودن</p> <p>سیاه‌بخت: بدبخت و بدشانس</p> <p>سیر شدن: کنایه از بیزار شدن</p>
--	---

۱	الف: برای این که چشم بشر آن را نبیند. (۰/۵)	ب: استعاره (۰/۵)	۱۰
---	---	------------------	----

الف: آوردن دلیل شاعرانه و هنری برای یک امر در ادبیات، آرایه‌ی حسن‌تعلیل را شکل می‌دهد. در این بیت هم شاعر برای پنهان شدن کوه پشت ابرها دلیلی آورده است که منطقی نیست؛ اما ذهن خواننده به خاطر زیبایی این دلیل، آن را می‌پذیرد.
ب: در عبارت اول، فرش زمردین استعاره از گل‌ها و گیاهان سبز است و در عبارت دوم، آتش درون استعاره از خشم و اعتراض است.

۲۰ شو

حسن‌تعلیل در اصطلاح ادبی آن است که دلیل هنری و غیرواقعی برای امری بیاورند؛ به گونه‌ای که بتواند مخاطب را اقناع کند و خیال‌انگیز باشد. مثلاً در بیت زیر، شاعر برای خمیدگی پشت پیران، دلیل شاعرانه‌ای آورده است که با آن‌که غیرواقعی است؛ اما عقل آن را می‌پذیرد. در نگاه شاعر، پیران با خم شدن، روزهای جوانی خود را بر روی خاک می‌جویند.

• خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده که اندر خاک می‌جویند ایام جوانی را
در بیت زیر که شاعر آن را برای امام زمان (عج) سروده است، علت گریه ابرها (باریدن باران) را بهانه برای ظهور آن امام می‌داند؛ در حالی که بارش باران در طی یک چرخش طبیعی شکل می‌گیرد.

• تویی بهانه آن ابرها که می‌گیرند بیا که صاف شود این هوای بارانی
یکی از آرایه‌های پرکاربرد درس پنجم «حسن‌تعلیل» است که به همه موارد آن اشاره می‌کنیم:

• تا وارهی از دم ستوران وین مردم نحس دیوماند،
• با شیر سپهر بسته پیمان با اختر سعد کرده پیوند
شاعر مرتفع بودن دماوند را به دلیل رهایی او از دم ستوران و مردم نحس دیوماند می‌داند.
• چون گشت زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند،
زمین به دلیل ستم گردون (آسمان) خفه و ساکت و معلق است.

• بنواخت ز خشم بر فلک مشمت آن مشمت تویی تو ای دماوند
شاعر علت به‌وجود آمدن دماوند را مشمتی می‌داند که زمین نواخته است.

• تو قلب فسرده زمینی از درد، ورم نموده یک چند
برآمدگی دماوند به خاطر شدت درد و ناراحتی است.

• تا درد و ورم فرونشیند کافور بر آن ضماد کردند
شاعر دلیل نشستن برف روی قلّه کوه را برای فرونشاندن درد و ورم کوه می‌داند.

مصحح شو:

بیت «الف» (۰/۵)

مصراع دوم در حکم مصداقی برای مصراع اول است. هر یک از دو مصراع، استقلال معنایی و نحوی دارند. (یک مورد کافی است) (۰/۵)

نقشه نهایی

اسلوب معادله از آرایه‌هایی است که تاکنون با آن سروکار نداشتید. این آرایه بسیار مهم است و همیشه یک سؤال از آن در آزمون‌های نهایی طرح می‌شود. بنابراین به‌دقت نمونه‌هایی از آن را بررسی کنید و راه‌های تشخیص آن را بیاموزید. در درس ششم، بیت زیر اسلوب معادله دارد:
محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست

۲۰ شو: اسلوب معادله

اگر شاعر مفهوم یک مصراع را در مصراع بعد به گونه‌ای تشبیهی و تمثیلی بیان کند، آرایه «اسلوب معادله» به‌کار برده است. دلیل این بیان دوباره به شیوه‌های دیگر، تأکید بر یک مفهوم و زیبایی‌آفرینی است. به عبارت دیگر، مصراع دوم مصداق، نمونه و مثالی برای مصراع اول است؛ یعنی شاعر در مصراع اول مطلبی را بیان می‌کند و در مصراع دوم برای اثبات سخن خود، با آوردن مثال و نمونه‌ای آن را گسترش می‌دهد.
مثلاً در بیت زیر:

سعدی از سرزنش غیر نترسد هیئات / غرقه در نیل چه اندیشه کند باران را
شاعر در مصراع اول می‌گوید: سعدی از سرزنش دیگران هرگز نمی‌ترسد. سپس برای اثبات این سخن در مصراع دوم یک نمونه و مصداق می‌آورد و می‌گوید: کسی که در نیل در حال غرق شدن است، از باران نمی‌ترسد.

عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را / دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را
همان‌طور که دزد دانا اول چراغ خانه را خاموش می‌کند، عشق نیز ابتدا هوش دل فرزانه را از بین می‌برد.
عیب پاکان زود بر مردم هویدا می‌شود / موی اندر شیر خالص زود پیدا می‌شود
همان‌طور که موی در شیر خالص زود پیدا می‌شود، عیب پاکان هم زود خود را نشان می‌دهد.

برای ایجاد این آرایه سه شرط لازم است:

۱. بتوان بدون ایجاد خلل در ساختار بیت، جای دو مصراع را عوض کرد.

۲. بتوان بین دو مصراع عبارت «همان‌طوری که» قرار داد.

۳. مصراع دوم مصداق یا مثالی برای مصراع اول باشد.

۱	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: محمدتقی بهار (۰/۵) ب: احمد عربلو (۰/۵)</p> <p>نقشه نهایی: برای بخش تاریخ ادبیات، یادگیری موارد زیر ضروری است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • نام نویسنده و عنوان کتاب‌هایی که در پایان درس‌ها آمده است. • نام سراینده شعرهای متن درس (گاهی در شعر یک درس فقط به نام شاعر اشاره شده و عنوان کتاب شاعر نیامده است. در چنین حالتی بهتر است نام شعر و نام شاعر را به خاطر بسپارید. مثلاً شعر «دماوندیه» از محمدتقی بهار.) • نظم و نثر بودن آثار ادبی • نام کتاب و نویسنده که در متن درس به آن‌ها اشاره شده است. <p>تاریخ ادبیات درس‌های اول تا ششم</p> <ul style="list-style-type: none"> • گلستان = سعدی (نثر) • کلیله و دمنه = ترجمه نصرالله منشی (نثر) • شعر مست و هشیار = پروین اعتصامی • روایت سنگسازان ۲ = عیسی سلمانی لطف‌آبادی • شعر دماوندیه = محمدتقی بهار • قصه شیرین فرهاد = احمد عربلو • شعر نی‌نامه = مولوی • مثنوی معنوی = مولوی • فیه‌ما‌فیه = مولوی 	۱۲
۰.۵	<p>مصحح شو:</p> <p>زین پس شکی نماند که صاحب‌نظر شوی (۰/۵)</p> <p>نقشه طلایی</p> <p>یکی از پرکاربردترین سوالات بخش حفظ شعر این است که طراح، مصراع‌ای از شعر را انتخاب می‌کند و دانش‌آموزان باید مصراع دیگر آن بیت را بنویسند.</p>	۱۳
۰.۵	<p>مصحح شو:</p> <p>گمان مبر (۰/۲۵) آب هفت بحر (۰/۲۵)</p> <p>نقشه طلایی</p> <p>نوع دیگری از سوالات به این شکل است که طراح بخشی از واژه‌های بیت را جابه‌جا می‌کند و دانش‌آموزان باید کلمات جابه‌جا شده را در جای اصلی خود قرار دهند.</p>	۱۴
۱	<p>مصحح شو:</p> <p>الف: فساد و ریاکاری حاکمان (۰/۵) ب: توصیه به قیام و مبارزه علیه بیدادگری (۰/۵)</p> <p>نقشه نهایی</p> <p>بهترین شیوه برای دریافت و درک مفهوم بیت، معنی کردن آن در ذهن است. البته باید در این کار سرعت عمل داشت تا وقت زیادی صرف این کار نشود.</p> <p>معنی بیت الف: گفت خانه والی نزدیک است آنجا برویم. گفت از کجا معلوم والی در میخانه نباشد. (والی که باید مظهر مبارزه با ناهنجاری باشد، خودش شب‌ها به میخانه می‌رود. پس متوجه می‌شویم که این والی فاسد و ریاکار است.)</p> <p>معنی بیت ب: ای دل! چرا ساکتی؟ چرا مثل خم شراب نمی‌جوشی؟ رازها آشکار شد. چرا تو پنهان هستی. (شاعر خواننده را از سکوت پرهیز می‌دارد و دعوت به فریاد می‌کند. با توجه به این‌که این بیت در قلمرو فکری درس پنجم آمده است و متن درس پنجم دعوت شاعر به قیام و مبارزه است، پس می‌توان دریافت که در این بیت هم توصیه به قیام و اعتراض دارد.)</p> <p>نکته طلایی</p> <p>در طرح سؤال درک مطلب فقط به ابیات متن درس اکتفا نکنید؛ بلکه بیت‌ها و عبارات قلمرو فکری کارگاه متن پژوهی را هم به‌دقت بررسی کنید. بیت «ب» در همین سؤال از قلمرو فکری درس پنجم انتخاب شده است. بنابراین دانش‌آموز نه تنها باید با مفهوم کلی ابیات و عبارات متن درس آشنایی داشته باشد؛ بلکه قلمرو فکری را هم باید مدنظر قرار دهد.</p>	۱۵
۱	<p>مصحح شو:</p> <p>هر کس به اندازه فهم خود، اسرار عشق را خواهد شناخت. (۱)</p> <p>بررسی دقیق‌تر:</p> <p>معنی بیت الف: هرکسی در حد فهم و گمان خود با من همراه شد؛ اما حقیقت حال مرا درنیافت.</p>	۱۶

	معنی بیت ب: در راه عشق کسی محرم راز من نشد. چون هر کس طبق فکر خود در مورد من گمان و خیالی دارد. با توجه به معانی دو بیت متوجه می‌شویم که در هر دو مورد، شاعر به این نکته تأکید دارد هر کسی به اندازه فهم و درک خود، عشق را می‌شناسد.	
۱۷	الف: پرهیز از ریاکاری (۰/۵) ب: بیگانه‌ستیزی (۰/۵) ج: کمال‌بخشی عشق (۰/۵) نقشه نهایی یکی از سؤالات پرکاربرد درک مطلب، آوردن تعدادی مفاهیم به همراه چند بیت است که دانش‌آموز باید مفاهیم مناسب را برای هر بیت انتخاب کند. با معنی کردن ابیات در ذهن می‌توان مفاهیم اصلی بیت را دریافت. نکته طلایی گاهی در هر بیت کلماتی وجود دارد که با آن می‌توان به مفهوم اصلی بیت پی‌برد. البته این شگرد، نیاز به تمرین و دقت فراوان دارد. مثلاً در همین سؤال، در بیت «الف» واژه «تزویر» به معنی ریاکاری بسیار کلیدی است. وقتی شاعر می‌گوید من دیگر گوش به تزویر نمی‌کنم؛ یعنی از ریا پرهیز می‌کنم. پس به آسانی متوجه می‌شوید که این بیت با پرهیز از ریاکاری تناسب دارد. همچنین در بیت دوم، واژه اجانب به معنی بیگانگان به ما در دریافت مفهوم بیگانه‌ستیزی کمک می‌کند. یا واژه «عشق» و «خوبتر از آفتاب فلک» در بیت سوم با همین شگرد تناسب دارد.	
۱۸	منظور شاعر کوه دماوند است که بر قلّه آن برف نشسته است. (۰/۵) نقشه نهایی بیت از درس پنجم یعنی دماوندیه انتخاب شده است. این درس پر از استعاره‌های گوناگون است. با توجه به شناخت دانش‌آموز از مفهوم کلی درس، به آسانی می‌توان دریافت که مادر سرسپید استعاره از کوه دماوند است.	
۱۹	الف: بر سر شاخه‌های چون کودکان (۰/۲۵) به سبب فرارسیدن فصل بهار (۰/۲۵) کلاهی از شکوفه نهاده است. (۰/۲۵) ب: ستاینندگان زیور زیبایی او (۰/۲۵) متحیرند. (۰/۲۵) ج: به خاطر داشتنم که چون به شناخت خدا برسم (۰/۲۵) به‌عنوان هدیه برای دوستان (۰/۲۵) دامنم را پرکنم. (۰/۲۵) د: کسی که به دیدگاه و نظر مردم جامعه احترام نگذارد (۰/۲۵) در نظر خردمندان محترم نیست. (۰/۲۵) هـ: حق مردم دانا را (۰/۲۵) از این افراد نادان و پست (۰/۲۵) بگیر. (۰/۲۵) و: تنها عاشق (۰/۲۵) محرم عشق است (۰/۲۵) همان‌طوری که مشتری سخن، تنها گوش است. (۰/۲۵)	
۲۰	موفق باشید	